

Reorganisace amerického bankovníctví.

(Dopis z New Yorku.)

Americké bankovníctví má své světlé a stinné stránky, které jsou známy těm, kdož poněkud hlouběji pohlédli do „kuchyně“, kde se připravuje světová politika peněžní.

Není sporu o tom, že americké bankovníctví ovládá finančně celý svět a že již dávno vyrovnalo se s konkurencí anglickou, již rok od roku ubírá víc a více obchodu, a to nejen v Jižní Americe, na Dálném Východě, ale i v Evropě, jejíž banky více gravitují do New Yorku nežli do Londýna. Bohužel v celku, resp. s hlediska státu, lépe řečeno z „federálního“, nemají z bankovníctví takovou radost, jako mají vůdcové jednotlivých skupin bankovních, z nichž zejména skupina Morganova objímající Guaranty Trust Company, Bankers Trust Company, New York Trust Company a First National Bank of New York, a skupina Rockefellerova, zainteresovaná hlavně ve tvořícím se kolosu — Chase National Bank — a v druhé největší bance světa — National City Bank, hrají světový prim.

Spojené státy mají velmi dobře organisované a prosperující jednotlivé banky, ale celek není ani organisován, ani neprosperuje. Teprve v posledních letech vytvořily se velkorysé banky jako Chase National Bank, jež vznikla fusí mateřského ústavu s Equitable Trust Company a Interstate Trust Company, dále National City Bank a Guaranty Trust Company, jež loni vznikla fusí mateřského ústavu a starého ústavu National Bank of Commerce. To jsou všechno ústavy s celkovými aktivy přes 2 miliardy dolarů, čili přibližně přes 200 miliard Kč. Přes tyto velkorysé fuse jest na př. v New Yorku 37 bank a 34 „Trust Companies“, jejichž akcie jsou kotovány na burse, mimo malé banky a celou řadu vynikajících soukromých bankovních firem, z nichž dlužno jmenovati J. P. Morgan & Co., Lee, Higginson & Co., Dillon, Read & Co., Kidder, Peabody, Acceptance Corp., J. Henry Schroder Banking Corp., Harris, Forbes & Co., Goldman Sachs & Co., Brown Brothers & Co., Harriman Bros. & Co., Kuhn, Loeb & Co., Helbert Wagg & Co., Ltd., F. J. Lisman & Co., C. B. Richard & Co., Rothschild & Sons, Speyer & Co., Lehman Bros., J. & W. Seligman & Co., Halsey, Stuart & Co., Inc., Edward B. Smith & Co., A. M. Lamport & Co., Blair & Co., Marshall Field, Glory, Wald & Co., Blyth, Witter & Co., Freeman & Co., A. E. Becker & Co. a j. Tyto soukromé bankéřské firmy jednak zúčastňují se emisního ruchu spolu s t. zv. financujícími společnostmi, jednak provozují i krátkodobý obchod akceptační. Dříve byly gerenty amerického peněžnictví, nyní tvořící se kolosy akciových bank ubírají jim čím dále, tím více z jejich pole působnosti a nezbývá jim nic jiného, než aby se kapitálově účastnily na tvořících se velkobankách. Vliv Morganovy skupiny, ovládající fundamentálně a bořitně nejlepší banky, jest jedinečný, zasahuje ostře i do Evropy a bude zejména cítiti po utvoření se Reparační banky. Přes to, že z 12 největších světových bank má jich Unie 5 proti 5 anglickým, 1 německé (Deutsche Bank-Disconto-Ges.) a 1 kanadské (Royal Bank of Canada), z nichž 3 (Chase, National a Guaranty) jsou vedoucí světové banky, působí dnešní

struktura bank vedoucím hospodářským činitelům v USA vážné starosti. Jest jasno, že k financování podniků, jako jest General Motors Corp., United Steel Corp., Standard Oil Corp., American Telephone and Telegraph Co. a nyní tvořící se velkopodnik fusí Consolidated Gas Co. a Niagara Hudson Power Corp., kteréžto kolosy mají aktiva v ceně kol. 1½ až 2 miliard dolarů v každém případě, jest zapotřebí velikých bank, zrovna tak jako k financování světového průmyslu a obchodu, který si na New York „zvykl“ po válce a který by New York také nechtěl nikomu přepustiti.

K objasnění celého peněžního hospodářství amerického dlužno podati několik cifer (v mil. dolarů).

Činilyf:	1928	1929
Minerální produkce	5.400	
Výrobky živočišné	6.155	
Výnos žní	9.727	dosud
Hodnota výrobků průmyslových	62.395	neznámo
Výnos železnic	6.112	
Národní důchod	76.000	78.000
Vklady u bank	22.786	22.514
Nové emise	7.817·9	10.036·4
Export zboží	5.334	5.248
Import	4.497	4.401
Bank. akceptace	1.282	1.732
Zisky 1509 hlavních corporations	5.806·1	6.590·9

Na první pohled jest zřejmo, že poměr mezi bankovními vklady a národní produkcí na jedné a národním důchodem na druhé straně jeví se proti našemu poměru ve zcela jiném světle. U nás vklady peněžních ústavů zhruba se rovnají jak národní produkci, tak i národnímu důchodu, kdežto v USA činí tak asi čtvrtinu, ježto průmysl a ostatní produkční složky jednak nepotřebují tolik flotantního kapitálu, spoléhajíce se samy na sebe, jednak publikum nečerpá svůj důchod z vkladů u bank takovou měrou jako u nás, nýbrž z investic v soukromém podnikání a z investic v cenných papírech, ať již domácích či cizích.

Dále dlužno upozorniti na to, že ze shora uvedených 22.786 mil. dol. vkladů jest 7.695 mil. zcentralisováno v 11 newyorských velkobankách, a že vklady velkobank po celé Unii činí ca. 14 miliard dolarů. Jde při tom as o 30 ústavů, kdežto 25.000 „country banks“ spravuje zbytek 8—9 miliard dolarů. Otázka těchto malobank jest ožehavým bodem rekonstrukce amerického bankovníctví.

Každému bankovnímu odborníkovi jest snad u nás známo, že bankovníctví americké dělí se v hrubých rysech na 2 skupiny: National Banks a State Banks. Prvé jsou upraveny zákonodárstvím federálním, podléhají přísnějším ustanovením a druhé podléhají zákonodárství dotčeného státu, kde existují. Minimální kapitál National Banks jest \$ 25.000.— a State Banks obvykle též \$ 25.000.—. Počet National Banks jest kol 7800, počet State Banks 16.000.

Neudržitelným jest opravdu zastaralý předpis, že banky nesmějí míti filiálek kromě v místech svého působiště. Jak jsou tím handicapovány venkovské banky, stačí, když poukážeme na poměry v New Yorku a venku. Banky newyorské mohou zakládati filiálky v městě s obyvatel-

stvem kol 10 mil., kdežto venkovská banka jest odkázána na své působišťe s 3—5000 obyvateli. Mimo to celkový význam New Yorku pro USA jest mnohem větší nežli poměr jeho obyvatelstva k celému soustátí. Není divu, že banky tento předpis obcházejí tím, že zakládají filiálky svých přidružených financujících společností (na př. National City Company u National City Bank, Guaranty Company u Guaranty Trust Company, Chase Securities Corporation u Chase National Bank, Foreman & Co. u Foreman National Bank, First National Old Colony Corporation u First National Bank of Boston, Chatham Phenix Corporation u Chatham Phenix National Bank, Central-Illinois Company u Continental Ill. Bank & Trust Co.), Union Cleveland Corp. u Union Bank of Cleveland, Chemical National Co u Chemical National Bank & Trust Co., The Equitable Corporation of New York u Equitable Trust Co., First Detroit Co. u First National Bank of Detroit, Bank Italy Corporation u Bank of Italy, San Francisco, Continental Illinois Co. u Continental Illinois Bank and Trust Co., Chicago, Ill.). Ačkoli tyto „financující společnosti“ mají se zabývatí pouze umísťováním emisí a prodejem, resp. koupí cenných papírů, přes to pomáhají zdatně mateřské bance v bankovních obchodech, pokud jde o větší transakce.

Není to jen dojem Evropana, znajícího bankovníctví ve větších státech Evropy, ale i všech lidí interesovaných v celku na hospodářském a najmě finančním vývoji Spojených států, že něco nezdravého jest v celém hospodářství peněžním v tomto soustátí, a že třeba nápravy. Touto otázkou zabývá se již po léta J. W. Pole, Comptroller of the Currency, tudíž nejvyšší dozorce státní nad zmíněnými National Banks. Jde zde v principu o znivelisování křiklavých rozdílů mezi bankovníctvím venkovským a metropolitním.

Uvažme, že proti 250 bankám s úhrnnými aktivy 33.400 mil. dolarů na jedné straně stojí zbývajících 24.500 bank skoro s týmiž aktivy, a že 25 newyorských bank representuje $\frac{1}{4}$ veškerého bankovníctví v USA, a že těchto 25 bank disponuje stejnými kapitály jako 20.000 venkovských bank. Jako ve všech oborech amerického hospodářství, jeví se i v bankovníctví rapidní vzrůst, který činí za poslední tři decenia více než 600%, ježto v r. 1900 měly banky 1.150 mil. dol. kapitálu a na 12 miliard aktiv, což jest mnohem méně, nežli má nynějších 11 vedoucích bank v New Yorku. Počet bank stoupl z 10.672 na 30.000 po válce, od té doby se zmenšil na 25.000, nejen v důsledku fusí, ale hlavně z důvodů likvidace, a to nucené. Od r. 1921 do dneška bylo likvidováno přes 5.600 bank, při čemž bylo zadrženo na 1.750 mil. dolarů vkladů nejdrobnějších střádalů. Z toho počtu připadalo na National Banks 770 a zbytek na State Banks, jež jsou mnohem méně odolnější. Na př. v minulém roce bylo prohlášeno 640 úpadků v bankovníctví s celkovými aktivy 234 mil. dolarů a letos za první čtvrtletí as 250 úpadků. Ještě štěstí, že jde obyčejně o ústavy nepatrné, v malých místech, jež nezanechají hlubších stop v americkém hospodářství. Není bez zajímavosti uvést, že právě v posledních letech jeví se větší úpadky v americkém bankovníctví, ač v žádném případě úhrn dubiosních aktiv nepřekročil 20 mil. dol. Byly to tyto banky: The Tremont Trust Co., Boston, s kapitálem 1.3 mil. dol. a vklady 15.5 mil. dol. v r. 1921, The Citizens Bank & Trust Co., Tampa, Fla., s kapitálem 1 mil. dol. a vklady 13.7 mil. dol., The City

Trust Co., New York, s kapitálem 1·23 mil. a vklady 7·5 mil. a Exchange National Bank Spokane, Wash., s kapitálem 1 mil. dol. a vklady 11·7 mil., kteréžto všechny banky staly se dubiosními v r. 1929.

Přes tyto značné sumy nelze mluvit o úpadcích významných bank (jako u nás v r. 1922—3 u bank Bohemia, Pozemková a Moravsko-slezská), ježto prostřední banky se zde počítají s kapitály vkladovými od 200 mil.

Ostatní úpadky jeví se mezi malými bankami, a to u bank s kapitálem

do 25.000 dolarů	—63%
od 25.000 „ do 50.000 dol.	—8% a
od 50.000 „ do 100.000 „	—17%.

Podle působíště jeví se úpadky:

v místech do	500 obyvatel	—40%
„ „	1000 „	—20%
„ „	2500 „	—20%
„ „	10000 „	—12%
celkem v těchto místech		92%.

Při těchto úpadcích bank byly v první řadě poškozeni akcionáři, kteří ztratili všecek nebo značnou část svého majetku uloženého v akcích. Těchto akcionářů se čítá na 120.000 v posledních 10 letech. V druhé řadě jsou to vkladatelé v počtu kol 7½ milionů, jichž vklady činily 1.721 mil. a z nichž značnou část nedostali, nebo teprve po dlouhém procesu likvidačním, a v třetí řadě jsou to pak dlužníci takových bank, jimž byly vypovězeny úvěry a kteří v mnoha případech byli citelně poškozeni na svém obchodu, ježto ihned nemohli dostat jinde úvěr. V posledních letech bylo z důvodu likvidace bank vypovězeno na 2 miliardy dolarů zápůjček a právě zápůjček lidem finančně nejslabším, kteří si vypůjčovali u malých ústavů.

To jsou bezesporně vážné poruchy v organismu amerického hospodářství a jde o to, jak je vyléčiti. Vyskytla se již řada návrhů, z nichž některé pro zajímavost uvedu. Žádalo se, aby ručení bankovního akcionáře neomezovalo se jen na obnos akcie, nýbrž na několikanásobný obnos, na př. 2 či 3 násobek, jako tomu jest u nás u družstev. Nesrovnává se to ovšem s principy pojmu akciové společnosti, resp. inkorporace a pak i takové jedno či dvojnásobné ručení nepokládá se za dostatečné. Některé státy zavedly státní garancii na vklady u menších bank, zejména state banks, ale tím nikterak nezabránilo úpadkům, takže podobné zákony, existující asi v 9 státech v Middle West, byly brzy odvolány.

Jak z předchozího rozboru zřejmo, jeví se úpadky hlavně u bank malých, takže dobrým východiskem byl by zákon stanovící, že minimální kapitál musí býti mnohem vyšší nežli dosud (§ 25.000) a navrhuje se § 100.000.—. Při provádění tohoto zákona byly by možny dva způsoby:

1. zvýšení dosavadních akc. kapitálů, což se považuje za dosti ne snadné,
2. splynutí dosavadních malých ústavů v banky o kapitále § 100.000.— nejméně a zrušení malých ústavů.
3. převzetí malých bank bankami většími, aby se vytvořily ústavy o minimálním kapitále § 100.000.—.

Pokud se týče druhého způsobu, tu na 18.000 míst v USA bylo by oloupeno o banku, což při územnostních vzdálenostech hraje velikou roli, ježto lidé by ztráceli čas cestováním do bank ve vzdálených městech. Ohledně způsobu třetího dlužno podotknouti, že dle dosavadních zákonů v USA nemohou banky zakládati ani přebírat filiálky mimo okruh města, kde mají hlavní úřadovnu. Bylo by tudíž nutno přeměnit od základů zákonodárství bankovní, což by však naráželo na značné obtíže, ježto rozhodující lidé v Americe bojí se jakýchkoli monopolů, což se datuje již od r. 1890, kdy byl vydán pověstný Shermanův Antitrust act. Přes to ovšem kvetou zde různé holdingové společnosti, voting trusts, corners atd., jako nikde jinde na světě, ježto najde se vždy cesta, jak dotyčný zákon obejít. Monopol jedné banky v malém místě jest mnohem nebezpečnější nežli ve velkých městech, ježto ve velkých městech bude existovati vždy několik bank, jež vzájemnou soutěží přispějí k udržování zdravých poměrů v dotyčném městě. V malém městě by však jediná větší banka ovládla úplně tamější hospodářské poměry.

Nejlepším lékem by bylo, kdyby městské banky mohly zakládati filiálky po venkově, resp. kdyby jim bylo dovoleno stávající malé banky proměnit na filiálky velkobank. Není bez zajímavosti uvést, že National Banks mají as 1000 filiálek při celkovém počtu kol 7800 a state banks přes 2600 filiálek při celkovém počtu kol 16.000. Srovnáme-li tyto poměry na př. s bankovníctvím anglickým, kde bankovníctví jest asi třikrát slabší, ale které má na 10.000 filiálek, z nichž přes 80% jsou filiálky známých členů BIG FIVE (Barclays Bank, Lloyds Bank, Midland Bank, National Provincial Bank a Westminster Bank), tu vidíme naprostou nedokonalost filiálkového systému Spojených států.

Prakticky dnes hledí se zlepšiti stav malobank tím, že se zakládají Banking Groups, jež afluji stávající banky tak, že skupují akcie bank ve svém okruhu, vydávají za ně své akcie (jako investment trusts) a snaží se řídití jednotným způsobem politiku dotyčných ústavů. Tak vzniklo asi 230 skupin tohoto systému, jež ovládají asi 2500 bank. Z nich nejvýznačnější a nejznámější jest Northwest Bankcorporation, Mineapolis, jež nyní sdružuje as 110 bank s celkovými aktivy per \$ 480 mil., a to právě bank v nejhudších krajích Middle-Westu, t. j. ve státech Minesota, Wisconsin, Iowa, North & South Dakota, Montana, Nebraska a Washington. Má na \$ 300 mil. akc. kapitálu, z něhož dosud bylo umístěno kol 100 mil. dol.

Význačným problémem jsou v USA investment trusts, jichž účel jest velmi různorodý, avšak nejvíce nás zajímají ty typy, jež vydávají své akcie na akcie či dlužní úpisy či obligace existujících společností. Přes to, že většina investment trustů sleduje politiku co největší diversifikace investic, t. j. ukládá svůj kapitál získaný emisí vlastních akcií v nejrozličnějších akciích, ukladačkách a j. cenných papírech, přece utrpěly značné ztráty při říjnovém krachu, z nichž se však dnes již povšechně vyléčily, neboť za první čtvrtletí vykazují jejich akcie průměrné zlepšení 27·13%, kdežto všeobecné zvýšení akcií na burse obnáší pouze 17·2% za stejnou dobu. Zajímavý byl úkaz, že akcie investment trusts měly před bursovým krachem mnohem vyšší hodnotu, nežli byla úhrnná cena akcií a

ukládacích papírů, na jejichž zlomky zněly, kdežto po krachu naopak kursy akcií investment trusts byly nižší nežli kursy obsažených v nich cenných papírů a nyní opět kursy jejich se zvýšily, jako tomu bylo v době před bursovním úpadkem. Jak tento druh „finančních společností“ rostl, vysvětluje nejlépe z následující tabulky, vykazující emise za poslední léta:

(v mil. dolarů)	
r. 1925	115.—
r. 1926	140·8
r. 1927	281·8
r. 1928	773·2
r. 1929	2.223·7,

čili v minulém roce bylo emitováno více akcií nežli za všechna předcházející léta. Investment trusts daly americkému financování jinou tvářnost, a možno říci, že značnou měrou přispěly k říjnovému bursovnímu krachu, který se poznenáhlu vyčišťuje, ač na druhé straně nelze upřít jejich blahodárný účinek pro investory, což i některé banky pochopily a zakládají také investment trusts (na př. dosud největší banka National City Bank). Neméně zajímavé jest též, že na jedné straně banky fusují, aby vytvořily nové koncerny, kdežto na druhé straně se nové banky tvoří. American Express Bank a Trust Company byla otevřena dne 15. dubna t. r. pod patronací známé American Express Company a stává se podobně jako tento ústav afiliací Chase National Bank. Při fusi Chase National Bank-Equitable Trust Co. — Interstate Trust Co., tvoří se paralelně nová banka nazvaná opět Equitable Trust Company of New York s kapitálem \$ 1 mil.; zakládají ji bývalí členové správní rady fusovavší Equitable Trust Co., aby se zachovala dobrá firma staré inkorporované peněžní organizace.

Poměry ve Spojených státech jsou pro naše bankovníctví velmi dobrým příkladem a možno říci, že naše hospodářství cítí tytéž potíže jako hospodářství USA. U nás jest též několik bank dobře organizováno, některé opět velmi uboze a celek vypadá ne příliš růžově, zejména díváme-li se na naše ústavy s hlediska národního. Náš expansivní průmysl a zahraniční obchod potřebuje silné banky se školeným personálem a bylo opravdu velikou škodou, že právě v českých bankách, kromě vedoucího ústavu, nebylo namnoze na odpovědných místech mnoho lidí, a dosud jich tam není mnoho, kteří by byli gerenty hospodářského života u nás.

U nás se někdy naříká na to, že naše banky mají mnoho filiálek. Tvrdím opak. U nás jest málo filiálek, a to ze dvou důvodů: banky potrpí si i ve filiálkách na prestiži, t. j. na nádherných budovách a drahém úřednictvu, což vede k vysoké režii, na kterou filiálka nestačí vydělávat. Kdyby však ve filiálce byl jeden bankovní expert-dirigent a jeho náměstek a ostatní členové s obyčejným školským vzděláním a podle toho přiměřeným platem, a kdyby filiálka ta měla místnosti ve skromných rozměrech, jako to mají banky anglické a francouzské, pak by také u nás každá banka mohla mít alespoň 200 filiálek, jež by byly sběrnými vkladů, podporovatelky úvěru drobnému živnostnictvu a podnikatelům vůbec, odpadly by všelijaké ty záložny, z nichž každá jde jinak a nezná vlastně kompetence své působnosti, míchající se v obchody čistě ban-

kovní, a která konec konců ukládá své přebytky ve velkobankách, takže nemůže poskytnouti vkladateli větší jistotu, nežli poskytuje banka. A právě toto přelévání kapitálů z našich lidových peněžních ústavů do bank jest jedním z nejvýznačnějších zel našeho bankovníctví, nebo vklady těchto peněžních ústavů, třebaže povahy nestálé, jež by se na př. zde v Americe nedaly jinak použítí nežli jako Call Money či jako vklady na bezúročný účet, jsou obvykle o 1½ až 2% dražší nežli vklady drobných střadatelů na vkladní knížky, ač tyto jsou mnohem hodnotnější. V důsledku toho velkobanky musí žádati enormní sazby z průmyslových úvěrů, čímž výrobky se jednak zdražují, jednak redukuje se naše soutěživost na světových trzích.

Reorganisace našeho bankovníctví, jež by předpokládala možnost fusí, resp. převzetí existujících záložen akciovými bankami, značila by celý přerod v našem bankovníctví a finančnictví, přeměnu dosavadních zákonů, ale přerod ten bude nezbytný vzhledem k vývoji naší industrie, na které celý náš hospodářský život jest závislý, a která čím dále tím více bude musiti bojovati s většími překážkami na zahraničních trzích, na které značnou měrou jest odkázána, které však může si udržeti pouze tehdy, jestliže bude dodávati zboží stále levnější, podobně jako jiné státy, ježto na odbyt v přirozených svých odbytištích, t. j. okolních státech, nemůže na dlouhou dobu počítati, ježto státy ty vybudovaly si již svou vlastní industrii za účelem soběstačnosti. A jedním z význačných faktorů výrobní kalkulace jest právě drahota úvěru, který asi bude se musiti redukovati v budoucnosti, jestliže banky budou chtítí udržeti si průmyslové spojení, a nastalý tím úbytek bude nutno uhraditi úsporou v provozu, zavedením jiných druhů obchodů, jako na př. trustových (svěřenských a opatrovnických), akceptačních, jež by bankám poskytly vděčné pole působnosti. V tom směru jest americké bankovníctví zářivým příkladem a jen ti, kdož nevidí dále nežli za „plot své zahrádky“, domnívají se, že není nad metody, jichž dosud používali. Doufám však pevně, že se u nás najdou lidé, třeba i dosti pozdě, kteří nebudou se báti plouti proti proudu, a že bankovníctví československé jako celek bude požívatí v cizině té důvěry, které používají některé čl. ústavy, a že pochopí svou úlohu uvnitř státu, jež mu jest dána jeho těsnou kooperací s ostatními složkami hospodářskými.

Vlad. J. Paulat.